

Н.Ю. ЄРШОВА, к.е.н., доц., НТУ «ХП», Харків
Т.Г. ПАХОМОВА, магістр, НТУ «ХП», Харків

ОБҐРУНТУВАННЯ ДЕЯКИХ ПІДХОДІВ ДО АНАЛІЗУ І ОЦІНКИ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДП- РИЄМСТВА ЯК ФАКТОРУ ЙОГО ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОС- ТІ

В роботі розглядаються питання визначення, аналізу і оцінки власного капіталу підприємств. Обґрунтовано підхід до поелементної оцінки вартості власного капіталу акціонерного товариства та оптимальні обсяги джерел формування власного капіталу та активів промислових підприємств з урахуванням стадії життєвого циклу.

В работе рассматриваются вопрос определения, анализа и оценки собственного капитала предприятий. Обоснован подход к поэлементной оценке стоимости собственного капитала акционерного общества и оптимальные объемы источников формирования власного капитала и активов промышленных предприятий с учетом стадии життєвого цикла.

In work questions of definition, the analysis and an estimation of own capital of the enterprises are considered. The approach to the element by element estimations of cost of own capital of joint-stock company and optimum volumes of sources of formation of own capital and actives of the industrial enterprises taking into account a life cycle stage are proved.

Ключові слова: капітал, власний капітал, джерела формування власного капіталу, фінансова стійкість, коефіцієнти фінансової стійкості, шляхи підвищення фінансової стійкості.

Вступ. Створення і функціонування підприємств будь-якої форми власності неможливе без формування достатнього обсягу власного капіталу. Власний капітал виступає не тільки основою створення, функціонування та розвитку підприємства, але й фактором його фінансової стійкості. На сьогодні все частіше постає питання вирішення проблем оцінки та аналізу власного з метою прийняття раціональних управлінських рішень відносно його росту. Актуальність теми визначається тим, що все частіше постає питання вирішення проблем управління власним капіталом як основним джерелом, що сприяє ефективній діяльності та підвищенню конкурентних переваг підприємства.

Постановка задачі. Метою статті є обґрунтування підходів до аналізу і оцінки власного капіталу як фактору фінансової стійкості підприємства.

Методологія. Методологічною базою дослідження є сукупність методів наукового пізнання.

Результати дослідження. Сучасна економічна ситуація в Україні вимагає від вітчизняних підприємств постійно покращувати свою конкурентну позицію на світовому ринку. Це ставить перед ними питання щодо пошуку для цього коштів. Достатній обсяг власного капіталу підприємства, постійне його зростання та ефективне використання впливає на можливість самофінансування або отримання позикового і залучених коштів. Від того, які джерела використовує підприємство залежить його фінансове становище, що підтверджує актуальність проблеми аналізу та обліку власного капіталу. Вивченню і вирішенню проблем економічної сутності капіталу та його оцінки були присвячені праці таких науковців: Е. Бем-Баверка, Дж. Кларка, Л. Вальраса, К. Маркса, А. Маршалла, Д. Рікардо, А. Сміта, в яких теоретично обґрунтовані визначення категорії «капітал» та її складових. Із вітчизняних науковців, які присвятили свої праці даній проблемі, є: М.Д. Алексеєнко, Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, М.М. Мосійчук, Н.Д. Прокопенко, М.С. Пушкар, В.Ф. Палій, Я.В. Соколов, Ф.Є. Поклонський, С.В. Пітель, Н.М. Ткаченко, В.В. Сопко та інші [1].

Сучасні стандарти бухгалтерського обліку і фінансової звітності визначають власний капітал як «частину в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань» [2]. Як бачимо, таке визначення стосується лише суто кількісних параметрів його величини. Це підтверджується також і характеристикою елементів власного капіталу, яка міститься у стандартах П(С)БО 2 «Баланс» та П(С)БО 5 «Звіт про власний капітал». Згідно з цими стандартами, власний капітал знаходить відображення у першому розділі пасиву бухгалтерського балансу і має певні основні форми.

Аналіз формування та змін власного капіталу дає змогу визначити фінансові можливості підприємства на перспективу, дати оцінку фінансової незалежності від зовнішніх джерел, скласти в загальній формі прогноз майбутнього фінансового стану. Фінансова стабільність підприємства є однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства. Вона пов'язана з рівнем залежності від кредиторів та інвесторів і характеризується співвідношенням власних і залучених коштів. Цей показник дає загальну оцінку фінансової стійкості. У світовій і вітчизняній обліково-аналітичній практиці розроблено систему показників, що характеризують фінансову стабільність підприємства. Єдиного загальноприйнятого підхо-

ду до вирішення задачі кількісного визначення фінансової стійкості та побудови відповідних алгоритмів оцінки немає. Стосовно методів вирішення цієї задачі існує два основних підходи:

1) для оцінки фінансового стану підприємства необхідно орієнтуватися виключно на дані про джерела фінансування, тобто на капітал. У цьому випадку оцінка фінансової стійкості підприємства проводиться лише на основі даних пасиву балансу;

2) для оцінки фінансової стійкості підприємства необхідно аналізувати взаємозв'язок між активом і пасивом балансу, тобто прослідкувати напрямки використання коштів [3].

На нашу думку, другий підхід є більш повним і з економічної точки зору більш виправданим. Тому оцінку фінансової стійкості підприємства необхідно провести із використанням як коефіцієнтів, розрахованих за пасивом балансу, так і за коефіцієнтами, що відображають взаємозв'язок між джерелами формування коштів та структурою вкладень.

Аналіз власного капіталу підприємства є складним, комплексним завданням, під час розв'язання якого слід враховувати не лише загальний фінансовий стан підприємства та його діяльність, а й кон'юнктуру ринку товарів та послуг, економічний стан його кредиторів та дебіторів. Аналізуючи власний капітал, необхідно дати характеристику зміни його обсягу, структури, динаміки та відповідності до зміни нерозподіленого прибутку. Приріст обсягу і питомої ваги власного капіталу за рахунок реінвестованого прибутку є ознакою економічного зростання підприємства.

Існує чимало підходів до аналізу власного капіталу.

Горизонтальний аналіз власного капіталу полягає у порівнянні показників попереднього і поточного року. При цьому здійснюється зіставлення складових власного капіталу і визначається їх абсолютна та відносна зміна.

Вертикальний аналіз (на відміну від горизонтального, що показує динаміку складових власного капіталу за ряд років) є аналізом внутрішньої структури власного капіталу. При проведенні такого аналізу власний капітал прирівнюється до 100 % і обчислюється питома вага кожної його складової. За допомогою цього методу аналізу з'ясовують, яку частку у власному капіталі становить конкретна стаття. Це дозволяє визначити вплив складової власного капіталу на його загальну величину.

Порівняльний аналіз власного капіталу з аналогічними показниками діяльності інших підприємств, із середнім значенням галузі в цілому або з найкращими показниками галузі дозволяє підприємству сформувати адек-

ватну самооцінку та визначити стратегічні орієнтири діяльності. Результати кількісного аналізу дають можливість відповісти на питання стратегічного управління: наявну позицію підприємства та його бажану майбутню позицію. В такому разі відповіді формулюються у вигляді конкретних числових значень фінансових показників.

Аналіз власного капіталу із використанням коефіцієнтів дозволяє встановити зв'язок між різними складовими власного капіталу. У вітчизняній та світовій практиці використовується чимала кількість коефіцієнтів для аналізу структури власного капіталу, застосування яких обумовлено конкретними цілями аналізу. Зокрема, за допомогою коефіцієнтного аналізу визначається розрахунок коефіцієнтів оборотності капіталу та показників його рентабельності.

Вибір того чи іншого підходу до аналізу власного капіталу залежить від того, що конкретно про власний капітал хоче дізнатися дослідник. Дані підходи до аналізу власного капіталу схожі між собою, проте з їх допомогою можна проаналізувати різноманітні сторони змін власного капіталу. Показники власного капіталу входять до складу формул, які застосовуються для оцінки фінансової стійкості підприємства.

Стратегічно важливим для України є розвиток машинобудування. Темпи розвитку цієї галузі мають перевищувати загальні темпи зростання промислового виробництва, створюючи умови для структурно інноваційної перебудови й технічного переоснащення всіх галузей економіки. Обсяг інвестицій у підприємства машинобудування, попри незначне зростання у 2010 р., залишається недостатнім. Питома вага інвестицій в основний капітал підприємств машинобудування також залишається низькою: 6,1 % у 2009 р. і 6,5 % у січні-вересні 2010 р. Обсяг інвестицій в основний капітал у 2009 р. скоротився на 42,4 % порівняно з 2008 р. У 2010 р. спостерігається деяке пожвавлення інвестиційних процесів у галузі – за 9 місяців 2010 р. обсяги інвестицій становили 6,5 % від загального обсягу інвестицій в основний капітал. Важливість дослідження обраної теми підтверджується на прикладі двох підприємств машинобудівної галузі міста Харкова, які мають спільну форму власності (відкрите акціонерне товариство).

Порівняльна оцінка власного капіталу ВАТ «Світло Шахтаря» та ВАТ «ФЕД» представлена в табл. 1.

Таблиця 1 - Порівняльна оцінка аналізу власного капіталу підприємств ВАТ «Світло Шахтаря» та ВАТ «ФЕД» за 2008-2010 рр.

ВАТ «Світло Шахтаря»	ВАТ «ФЕД»
Динаміка власного капіталу	
Власний капітал на ВАТ «Світло Шахтаря» у 2008 році складав 341137 тис.грн. і мав тенденцію до зростання протягом останніх років і у 2010 році склав 411427 тис. грн. Найбільшими складовими суми власного капіталу є інший додатковий капітал (284302 тис. грн. у 2008 році та 372122 тис. грн. у 2010 році) та нерозподілений прибуток (48501 тис. грн. у 2008 році та 30971 тис. грн. у 2010 році). На підприємстві при збільшенні загальної суми власного капіталу спостерігається зменшення нерозподіленого прибутку.	Власний капітал на ВАТ «ФЕД» у 2008 році склав 26631 тис. грн. та зростав протягом останніх років і склав у 2010 році 68633 тис. грн. Найбільшою складовою суми власного капіталу є нерозподілений прибуток (20980 тис. грн. у 2008 році та 60524 тис. грн. у 2010 році). На підприємстві у 2010 році збільшився резервний капітал.
Структура власного капіталу	
Основною складовою власного капіталу протягом 2008-2010 років є інший додатковий капітал, який складає від 83,34% (2008 рік) до 90,45% (2010 рік). Інший додатковий капітал складається з дооцінки основних засобів та фонду розвитку виробництва. Протягом останніх років інший додатковий капітал збільшувався за рахунок відрахувань до фонду розвитку виробництва. Частка статутного і резервного капіталів у структурі власного капіталу 2008-2010 років незначна.	Основною складовою власного капіталу є нерозподілений прибуток. У 2008 році він складав 78,78% і виріс до 88,19% у 2010 році. Частка статутного і резервного капіталів у структурі власного капіталу на обох підприємствах протягом 2008-2010 років незначна. Частка статутного і резервного капіталів у структурі власного капіталу протягом 2008-2010 років незначна.
Коефіцієнти структури власного капіталу	
Значення коефіцієнтів фінансового лівереджу та співвідношення власних і залучених коштів у межах нормативу. Коефіцієнт фінансової автономії протягом 2008-2010 років в нормі. Коефіцієнти співвідношення необоротних активів і власного капіталу та маневреності власного капіталу вищі за нормативні.	Значення коефіцієнтів фінансового лівереджу та співвідношення власних і залучених коштів у межах нормативу. Коефіцієнт фінансової автономії на критичному рівні протягом 2008-2010 років. Коефіцієнти співвідношення необоротних активів і власного капіталу та маневреності власного капіталу на обох підприємствах вищі за нормативні.
Аналіз динаміки основних засобів	
Простежується збільшення первісної вартості основних засобів. Основну частину складають основні засоби виробничого призначення, а саме будівлі та споруди і машини та устаткування. Первісна вартість основних засобів у 2010 році складає 163794 тис. грн.	Простежується збільшення первісної вартості основних засобів. Основну частину складають основні засоби виробничого призначення, а саме будівлі та споруди і машини та устаткування. Первісна вартість основних засобів у 2010 році складає 90827 тис. грн.
Аналіз динаміки інвестицій у основні засоби	
Інвестиції протягом 2008-2010 рр. зростають. Серед капітальних інвестицій найбільше значення мають інвестиції у капітальне будівництво та придбання (виготовлення) основних засобів. Фінансові інвестиції мають більше значення для поточної діяльності підприємств. Простежуються незначне збільшення капітальних інвестицій у 2010 році у порівнянні із 2008 роком, хоча у 2009 році цей показник зростав. Також простежуються значне зростання поточних фінансових інвестицій, які у 2010 році склали 31370 тис. грн.	Інвестиції протягом 2008-2010 рр. зростають. Серед капітальних інвестицій найбільше значення мають інвестиції у капітальне будівництво та придбання (виготовлення) основних засобів. Фінансові інвестиції мають більше значення для поточної діяльності підприємств. Спостерігається збільшення капітальних інвестицій із 6285 тис. грн. у 2008 році до 10140 тис. грн. у 2010 році., зокрема ця зміна відбулася за рахунок росту інвестицій у капітальне будівництво.

Застосування методик для аналізу власного капіталу акціонерних товариств дозволило встановити ряд особливостей, які торкаються питання його оцінки, найважливіші з яких наступні :

1. Суми виплат акціонерам входять до складу оподаткованого прибутку, що підвищує вартість власного капіталу в порівнянні з позиковими коштами. Виплата відсотків за банківськими кредитами проводиться за рахунок собівартості проданих товарів, послуг, тому до складу оподаткованої бази прибутку не входять. В результаті ціна власного капіталу, що знову залучається, часто перевищує вартість позикового капіталу.

2. Мобілізація власного капіталу не пов'язана із зворотним грошовим потоком по основній його сумі, що підтверджує вигідність цього джерела для акціонерного товариства, незважаючи на більш високу його вартість. По власному капіталу, що залучається поворотний грошовий потік включає тільки платежі дивідендів акціонерам. Це забезпечує велику безпеку використання власного капіталу з позиції досягнення акціонерним товариством необхідної фінансової стійкості і платоспроможності.

3. Оцінка власного капіталу, що знову притягається, носить імовірнісний характер, оскільки поточні ринкові ціни на акції схильні до значних коливань на фондовому ринку. Залучення позикових коштів ґрунтується на процентних ставках, зафіксованих в кредитних договорах з банками. Випуск в звернення звичайних акцій не містить таких договірних зобов'язань перед інвесторами. Виняток становить емісія префакцій з твердо фіксованим відсотком дивідендних виплат.

З урахуванням розглянутих особливостей приведемо механізм поелементної оцінки вартості власного капіталу акціонерного товариства - емітента. У нього включаються наступні складові.

По-перше, розрахунок вартості використовуваного в звітному періоді власного капіталу. Її визначають по формулі [4]:

$$BK_o = ЧП_a \times 100 / BK_{cp}, \quad (1)$$

де BK_o - вартість використаного власного капіталу в звітному періоді %; $ЧП_a$ - сума чистого прибутку, виплаченого акціонерам в процесі її використання; BK_{cp} - середня величина власного капіталу в звітному періоді.

Вартість використовуваного капіталу в майбутньому (прогнозованому) періоді може бути встановлена по формулі:

$$BK_I = BK_o \times I, \quad (2)$$

де $ВК_1$ - вартість використовуваного власного капіталу в майбутньому періоді %; I - прогнозований індекс росту виплат з чистого прибутку по корпорації в цілому, долі одиниці.

Вартість нерозподіленого прибутку прирівнюють до ціни використовуваного власного капіталу в майбутньому періоді:

$$НП = ВК_1, \quad (3)$$

де $НП$ - вартість нерозподіленого прибутку, %.

Подібний підхід дозволяє зробити наступний висновок: якщо вартість функціонуючого власного капіталу в майбутньому періоді і вартість нерозподіленого прибутку в цьому ж періоді ідентичні, то при оцінці середньозваженої вартості капіталу в планованому періоді ці елементи капіталу можна розглядати як єдиний елемент, тобто включати в оцінку із загальною підсумованою питоною вагою.

Як зазначалося вище, власний капітал – це частина в активах, що залишилася після вирахування його зобов'язань. Тому, власний капітал підприємства можна визначити як різницю між вартістю його майна і зобов'язаннями:

$$\text{Власний капітал} = \text{Активи} - \text{Зобов'язання} \quad (4)$$

Таким чином, чим менше величина зобов'язань на підприємстві, тим більше величина власного капіталу підприємства співпадає з величиною його активів. Нажаль, здійснюючи підприємницьку діяльність, підприємство неминуче використовує залучені кошти, тобто утворює зобов'язання.

Визначення і оцінка власного капіталу безпосередньо залежить від визнання і оцінки його складових – активів і зобов'язань.

Визначимо залежність величини власного капіталу від величини оборотних активів підприємства за допомогою кореляційно-регресивного аналізу. В таблиці 2 представлені вихідні дані для аналізу за 2008-2010 роки (у млн. грн.) по ВАТ «ФЕД».

Таблиця 2 – Вихідні дані та деякі обчислення

Величина оборотних активів	X_i	41,0	86,3	86,5	$\sum X_i = 213,8$	$\bar{X} = 71,3$
Величина власного капіталу	Y_i	26,6	51,1	68,7	$\sum Y_i = 146,4$	\bar{Y}

Необхідні обчислення для подальшого аналізу наведемо у таблиці 3.

Таблиця 3 – Дані для обчислення коефіцієнта кореляції

$(X_i - \bar{X})$	$(X_i - \bar{X})^2$	$(Y_i - \bar{Y})$	$(Y_i - \bar{Y})^2$	$(X_i - \bar{X}) \times (Y_i - \bar{Y})$
-30,3	918,09	-22,2	492,84	672,66
15	225	2,3	5,29	34,5
15,2	231,04	19,9	396,01	302,48
x	$\Sigma=1374,13$	x	$\Sigma=894,14$	$\Sigma=1009,64$

Близькість зв'язку між показниками оборотних активів і власного капіталу вимірюється коефіцієнтом кореляції, що обчислюється за формулою:

$$V = \frac{\sigma^2_{xy}}{\sigma_x \times \sigma_y} \quad (5)$$

Підставимо відповідні значення в розрахунки:

$$V = \frac{336,55}{17,26 \times 21,4} = \frac{336,55}{369,36} \approx 0,911$$

$$\sigma^2_{xy} = \frac{1}{n} \sum (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y}) = \frac{1009,64}{3} = 336,55$$

$$\sigma_y = \sqrt{\frac{\sum_i (y_i - \bar{y})^2}{n}} = \sqrt{\frac{894,14}{3}} = 17,26$$

$$\sigma_x = \sqrt{\frac{\sum_i (x_i - \bar{x})^2}{n}} = \sqrt{\frac{1374,13}{3}} = 21,40$$

Введемо формулу зв'язку лінійної підстановки ($y = a_0 + a_1 x$), визначимо залежність величини власного капіталу від величини оборотних активів. Для цього добирається система нормальних рівнянь:

$$na_0 + a_1 \sum_i X_i = \sum_i Y_i \quad (6)$$

$$a_0 \sum_i X_i + a_1 \sum_i X_i^2 = \sum_i X_i Y_i \quad (7)$$

Величини $\sum X_i^2$ і $\sum X_i Y_i$ представлені в наступній таблиці 4.

Таблиця 4 - Дані для побудови кореляційної моделі

X^2	1681	7447,6	7482,2	
$X_i Y_i$	1090,6	4409,9	5942,5	

Значення a_0 визначаємо за першим рівнянням:

$$3a_0 + 213,8a_1 = 146,4;$$

$$213,8a_0 + 16610,94a_1 = 11443,08;$$

$$a_0 = \frac{146,4 - 213,8a_1}{3} \quad \text{або} \quad a_0 = 48,8 - 71,3a_1.$$

Підставимо знайдене значення a_0 у друге рівняння, знайдемо значення a_1 :

$$213,8(48,8 - 71,3a_1) + 16610,94a_1 = 11443,08; \quad 1367a_1 = -5167,86;$$

$$a_1 = -3,78;$$

$$a_0 = 48,8 - 71,3 \times (-3,78); \quad a_0 = 123,88.$$

Отже, рівняння регресії в остаточному варіанті має такий вигляд:

$$Y = 123,88 - 3,78 \bar{X} \quad (8)$$

Таким чином, проведений кореляційно-регресивний аналіз свідчить про тісний зв'язок величини оборотних активів та величини власного капіталу ($V=0,911$), зі зменшенням величини оборотних активів підприємства величина його статутного капіталу буде зменшуватися.

Процес управління власним капіталом пов'язаний з підвищенням фінансової стійкості підприємств, що досягається за рахунок:

- 1) підвищення ефективності використання оборотних активів;
- 2) оптимізації розрахунків із дебіторами та кредиторами;

3) підвищення інтенсивності використання оборотних активів шляхом збільшення частки джерел власних коштів у оборотні активи;

4) залучення інвестицій [5,6].

Зміні фінансової стійкості у позитивну сторону також буде сприяти направлення прибутку на збільшення власних коштів підприємства і погашення дебіторської заборгованості.

Оптимальна структура джерел формування власного капіталу підприємств залежить від стадії їх життєдіяльності. Згідно проведеного аналізу ВАТ «Світло Шахтаря» та ВАТ «ФЕД», пропонуємо на кожній стадії розвитку підприємства машинобудівної галузі дотримуватися такої структури капіталу, яка вважається оптимальною (табл. 5).

Таблиця 5 - Оптимальні обсяги джерел формування власного капіталу та активів підприємств і їх частки

Показник	Частка, %	Показник	Частка, %
зародження		становлення	
Власні джерела	8,93	Власні джерела	15,05
Залучені джерела	41,99	Залучені джерела	69,90
Позикові джерела	49,08	Позикові джерела)	15,05
Усього джерел	100	Усього джерел	100
Необоротні активи	68,97	Необоротні активи	76,87
Оборотні активи	31,03	Оборотні активи	23,13
Активи	100	Активи	100
зрілість		спад	
Власні джерела	20,64	Власні джерела	30,34
Залучені джерела	55,00	Залучені джерела	39,32
Позикові джерела	24,36	Позикові джерела	30,34
Усього джерел	100	Усього джерел	100
Необоротні активи	67,63	Необоротні активи	60,98
Оборотні активи	32,37	Оборотні активи	39,02
Активи	100	Активи	100

Оптимальна структура джерел формування власного капіталу для підприємств квадранта I така: власні джерела – 8,93%, залучені джерела – 41,99%, позикові джерела – 49,08%. Структура активів така: необоротні активи – 68,97%, оборотні активи – 31,03%. Відношення активів до джерел формування власного капіталу становить 1,084, що свідчить про доста-

тне співвідношення обсягів активів і джерел їх формування. В процесі діяльності підприємства можуть переходити з одного квадранта до іншого. Природно, що підприємства розвиваються, якщо переходять до першого квадранта. Зменшення значень узагальнюючих показників стану активів і джерел формування власного капіталу свідчить про настання етапу спаду в їх життєдіяльності.

Висновок. За сучасних умов у процесі фінансово-господарської діяльності підприємства капітал відіграє значну роль у підвищенні його фінансової стійкості. Це спонукає власників (керівників) підприємств до посилення контролю за формуванням власного капіталу, його структурою та раціональним використанням. Таким чином, розглянуто оборотні засоби як фактор підвищення власного капіталу, узагальнено процес управління власним капіталом, запропоновано оптимальну структуру джерел формування власного капіталу ВАТ «Світло Шахтаря» та ВАТ «ФЕД» залежно від стадії розвитку.

Список літератури: 1. *Нескородева Н. М. (Пономаренко Н. М.) Власний капітал підприємства: питання ідентифікації й удосконалення практики його обліку / Н. М. Нескородева (Н. М. Пономаренко) // Вчені записки: Науковий журнал. – Харків : ХІУ. – 2005.– Вип. 17.* 2. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку. Нормативна база. Нова редакція – Х.: Курсор, 2008. – 292с. 3. *Кононенко О., Маханько О. Аналіз фінансової звітності. – 4-те вид., перероб. і доп. – Х.: Фактор, 2008. – 200 с.* 4. *Коробов М.Я. Фінанси промислового підприємства: Підручник.-К.:Либідь, 2005.* 5. *Пеньова О.В. Фінансова стійкість підприємства та основні шляхи її підвищення / О.В. Пеньова, Т.М. Раманюк [Електронний ресурс]. – <http://www.rusnauka.com>.* 6. *Канке А.А. Анализ финансово-хозяйственной деятельности предприятия: Учебное пособие /А.А. Канке, И.А. Кошечая. – [2-е изд., испр. и доп.]. – М.: ИД «Форум»: ИНФРА-М, 2007. – 228 с.*

Надійшло до редколегії 08.02.2012